

Indledningen er redigeret af Emilie Karner Hansen og dr.phil. Henrik Yde
Tilsyn ved Krista Stinne Greve Rasmussen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Kong Christian d. Ottende.”

ved Niels Riisager

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Grundtvig, Christian 8. og højskoletanken
- 3 Grundtvigs digt
- 4 Digtets modtagelse
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 20. januar 1848 døde kong Christian 8. efter kort tids sygdom. Efter at have pådraget sig en forkølelse ved den udendørs afskedsceremoni for korvetten “Valkyrien” d. 5. januar blev kongen ordineret en åreladning af sin livlæge, og da der efterfølgende opstod blodforgiftning fra såret, stod hans liv ikke til at redde.

Blot to dage efter udsendte Grundtvig mindediget “Kong Christian d. Ottende” i *Berlingske Tidende* (1848, 22. januar, sp. [1]). Digtet var et af flere digte, som Grundtvig forfattede i forbindelse med Christian 8.s død. På dagen for kongens bisættelse i Roskilde Domkirke den 26. februar udsendte Grundtvig to hæfter indeholdende i alt tre forskellige salmer til brug ved hhv. en sørgegudstjeneste i Vartov Kirke og en privat mindehøjtidelighed i dronning Caroline Amalies kabinet på Amalienborg Slot (Grundtvig 1848a, 1848b; teksterne er udgivet *Grundtvigs Værker* og kan findes [her](#) og [her](#)). Ved sidstnævnte ceremoni holdt Grundtvig tillige en sørgetale over den afdøde (Grundtvig 1848c; teksten er udgivet i *Grundtvigs Værker* og kan findes [her](#)).

2 Grundtvig, Christian 8. og højskoletanken

I eftertidens historiebøger lægges der i fremstillingen af Christian 8. og hans regeringstid (1839-1848) ofte vægt på kongens bestræbelser for at holde sammen på den danske helstat i en tid med tiltagende nationale spændinger mellem dansk og tysk og et stigende liberalt reformpres for indførelsen af en fri forfatning (se fx Bjørn 1990, s. 237-246 og 262-264). For Grundtvig synes synet på Christian 8. dog først og fremmest at være formet af, at den aldrende monark i sine sidste leveår viste en særlig interesse for Grundtvigs skoletanker og ikke mindst indretningen af en højskole i Sorø. Så sent som den 31. december 1847 var der blevet udsendt et kongeligt reskript vedrørende oprettelsen af “real-højskolen i Sorø”, der dog med kongens død tre uger efter ikke umiddelbart lod sig realisere (Rønning 1913, s. 128-130; for en uddybende behandling af forløbet omkring oprettelsen af en højskole i Sorø se Yde 2013a og 2013b, som kan findes [her](#) og [her](#)).

I sørgetalen den 26. februar tillagde Grundtvig da også Christian 8.'s engagement i højskolesagen en stor betydning for hans eftermæle, og senere på året under en forespørgselsdebat i den grundlovgivende Rigsforsamling om Sorø-højskolens fremtidsudsigter fremhævede Grundtvig, at det nu engang var et folkeønske, “at Sorø Højskole maatte komme frem og blive, som Kong Christian den 8de havde bestemt den til” (Grundtvig 1848c, s. 6; *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen 1848-1849*, sp. 443; teksten er udgivet i *Grundtvigs Værker* og kan findes [her](#)).

Ud over højskolesagen blev Grundtvigs personlige forhold til Christian 8. også påvirket af hans nære venskab med dronningen, Caroline Amalie, som var en beundrer af Grundtvigs virke (Schmidt-Madsen 2014, s. 158-159; Bjørn 1990, s. 271).

3 Grundtvigs digt

Digtet “Kong Christian d. Ottende” kredser om den afdødes historiske betydning og eftermæle. I de første fire strofer indplaceres Christian 8. i den lange, angiveligt ubrudte række af danske monarker fra sagnkongerne Dan og Skjold til Frederik 6. Netop forestillingen om en nærmest metafysisk forbindelse mellem de danske konger som en særlig “konge-stamme”, er da også et tilbagevendende tema i Grundtvigs kongedigtning (Schmidt-Madsen 2014, s. 161). I stroferne 5 til 7 skifter fokus til Christian 8. og hans bedrifter som regent. Digtet er yderst positivt indstillet over for den afdøde monark. Det beskrives, hvordan han “som Faa i Danevangen” er rig “paa Roes i Sangen” (strofe 7, 5-6), og hvordan hans “Konge-Blik og Tale / Meer beundres Dag fra Dag” (strofe 5, 3-4).

Digtet skiller sig ud fra de øvrige digte, Grundtvig skrev i anledning af kongens død. Mens de tre salmer fra den 26. februar med et væld af kristne referencer kredser om sorgen over tabet af den ifølge Grundtvig så folkekære regent, har digtet fra 22. januar nærmere karakter af verdsligt hyldestdigt. En årsag til variationen i de forskellige dødedigtes indhold kan findes i deres respektive brugssammenhæng. Både i indhold og form har de tre salmer været bundet af deres ceremonielle kontekst. Modsat har Grundtvig givetvis haft friere hænder, når det kom til digtet af 22. januar.

I “Kong Christian d. Ottende” tillader Grundtvig sig da også at agitere for højskolesagen. I strofe 6 lyder det således:

Ja, naar Folkesangen stiger
Fra Kong Christjans Skole ny,
Da med Glands til fjerne Riger
Af hans Nyaars-Daad gaaer Ry:
Konge-Ord i Aften-Stunden,
Morgen-Guld i Folke-Munden.

At der med formuleringen “Konge-Ord i Aften-Stunden” direkte henvises til reskriptet af 31. december 1847, bestyrkes af en passage fra sørgetalen, hvor et sent udtalt “Kongeord” knyttes sammen med ønsket om en højskole: “det undtes Ham [Christian 8.] kun netop at udtale, ei at udføre det store og gode Kongeord, saa Han skimtede kun Forjættelsen [...] at ved en saadan, ligesaa Kongelig som Folkelig Høiskole, vil det skee, [...] at det Danske Folk [...] vil lære at føle og tænke og færdes ligesaa *kongelig*, som vore Enevolds-Konger følte og tænkte” (Grundtvig 1848c, s. 6-7).

Den delvise politisering af mindehyldesten til Christian 8. ligger i god tråd med Grundtvigs brug af kongedigtet som genre. Det er blevet observeret af Michael Schmidt-Madsen, at Grundtvig ofte brugte kongedigtet til at fremme bagvedliggende personlige motiver ved at bejle til kongens gunst (Schmidt-Madsen 2014, s. 156-158).

4 Digtets modtagelse

Grundtvigs hyldestdigt til Christian 8. synes at være nået ganske bredt ud i tiden efter udgivelsen. Således genoptrykkes digtet i avisen *Dannevirke* den 26. januar og så sent som 3. februar i *Horsens Avis eller Skanderborg Amtstidende*, nu med titlen “Ved Christian den Ottendes Død” (*Dannevirke* 1848, 26. januar, sp. [5]; *Horsens Avis eller Skanderborg Amtstidende* 1848, 3. februar, sp. [1]). At det også fik et efterliv ud over dagene umiddelbart efter kongens død, ses ved, at det senere på året 1848 blev en del af digtantologien “Sørge-Digte i Anledning af høisalg Kong Christian den Ottende's dødelige Afgang, den 20de Januar 1848” (Meyer 1848, sp. 18-19).

5 Anvendt litteratur

- *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen* (1848-1849). København.
- *Berlingske Tidende*, se *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende*.
- Bjørn, Claus (1990) *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie: Fra reaktion til grundlov. 1800-1850*, bind 10, udg. Olaf Olsen. København.
- *Dannevirke* (1848), nr. 63, 26. januar. København.
- Den til Forsendelse med Brevposterne Kongelig allernaadigst privilegeret Horsens Avis eller Skanderborg Amtstidende (1848), nr. 14, 3. februar. Horsens.

Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende (1848), nr. 18, 22. januar. København.

- *Horsens Avis eller Skanderborg Amtstidende*, se *Den til Forsendelse med Brevposterne Kongelig allernaadigst privilegeret Horsens Avis eller Skanderborg Amtstidende*.
- Grundtvig, N.F.S. (1848a) *Ved Sørge-Høitiden for Kong Christian den Ottende den 26. Februar 1848*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848b) *Ved SÖRGE-HÖITIDEN for Hans Majestæt KONG CHRISTIAN DEN OTTENDE den 26. Februar 1848*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848c) *Sørgetale over Kong Christian den Ottende i Dronningens Cabinet den 26. Februar 1848*. København.
- Meyer, Eduard udg. (1848) *Sørge-Digte i Anledning af høiselig Kong Christian den Ottende's dødelige Afgang, den 20de Januar 1848*. København.
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4, bind 4:1 (1913). København.
- Schmidt-Madsen, Michael (2014) "Kongedigtet" i *Ved lejlighed. Grundtvig og genrerne*, udg. Sune Auken og Christel Sunesen, s. 156-187. Hellerup.
- Yde, Henrik (2013a) "Indledning til *Lykønskning til Danmark med Det Danske Dummerhoved og Den Danske Høiskole*" i *Grundtvigs Værker*, udg. af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet (www.grundtvigsværker.dk).
- Yde, Henrik (2013b) "Indledning til *Om Indretningen af Sorø Academi til en Folkelig Høiskole*" i *Grundtvigs Værker*, udg. af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet (www.grundtvigsværker.dk).